

PREMI ALEXANDRE PEDRÓS

PREMIAT: DR. ANTONI CASTELLS

LAUDATIO

Avui és un dia especialment significatiu. Ho és perquè celebrem un premi que porta el nom d'una persona que, per a molts de nosaltres, va ser decisiva. I ho és també perquè la persona que avui el rep representa, d'una manera molt clara, allò que aquest premi vol reconèixer: una trajectòria acadèmica brillant, sòlida i d'una gran exigència intel·lectual, i alhora profundament compromesa amb la millora de les polítiques públiques i, en definitiva, amb el progrés de la societat.

Permeteu-me començar amb una nota personal. Per a mi, els professors Alexandre Pedrós i Antoni Castells no són només dos noms rellevants en el camp de l'economia pública. Són dues figures que han marcat profundament la meua vida acadèmica. A l'Alexandre li dec, en gran mesura, haver-me obert la porta del Departament d'Hisenda Pública de la Universitat de Barcelona i, amb això, haver iniciat una trajectòria universitària que ha estat central en la meua vida. I en el Toni hi he trobat un mestre —exigent, rigorós, incansable— però també un company i un amic, de qui he après molt més que economia. De fet, una part important de la meua trajectòria acadèmica està estretament vinculada a la seva, ja que hem tingut l'oportunitat de treballar plegats durant molts anys.

No és casualitat que avui aquests dos noms es trobin simbòlicament en aquest acte. Perquè si alguna cosa caracteritzava l'Alexandre Pedrós era la seva aposta decidida per l'excel·lència. Tenia una capacitat extraordinària per detectar talent i, sobretot, una gran amplitud de mires: sabia incorporar al Departament persones molt diverses, amb ideologies i sensibilitats diferents, perquè entenia que la riquesa del pensament i el progrés del coneixement neixen precisament d'aquesta pluralitat. En aquest context, la relació acadèmica i personal que va establir amb l'Antoni Castells, així com la seva incorporació al Departament, il·lustren molt bé aquesta manera de fer.

Parlar de l'Antoni Castells és parlar d'una trajectòria excepcional, que combina com poques una dimensió acadèmica de primer nivell amb una implicació directa i decisiva en la vida pública.

Des del punt de vista acadèmic, la seva contribució va molt més enllà del camp del finançament autonòmic. És cert que aquí ha estat una figura clau, però la seva obra s'inscriu també en àmbits com l'economia del benestar i l'economia europea, que ha treballat amb la mateixa profunditat i capacitat analítica. Aquesta mirada àmplia li ha permès entendre les finances públiques no com un exercici tècnic aïllat, sinó com una peça central en l'articulació de l'estat del benestar i en la construcció europea.

En el camp específic del federalisme fiscal i la hisenda autonòmica, la seva aportació ha estat clarament decisiva. Les seves anàlisis no només han contribuït a interpretar el sistema, sinó que també han ajudat a donar-li forma, amb una presència constant en les diferents reformes del finançament autonòmic i en la seva orientació. Ja els anys 1993 i 1994, en un moment encara inicial del desenvolupament del model, la influència del seu pensament es va fer notar de manera especialment significativa, en la mesura que les seves aportacions acadèmiques van influir en la introducció, per primera vegada, de la participació de les comunitats autònomes en l'IRPF. Aquell 15% va representar un veritable canvi de paradigma: incorporava de manera efectiva el principi de corresponsabilitat fiscal i obria la porta a una concepció més madura i equilibrada del sistema. Aquesta empremta no es va esgotar en aquell moment, sinó que s'ha projectat al llarg del temps en la configuració i evolució del conjunt del model de finançament autonòmic a Espanya.

Ara bé, la seva empremta acadèmica no es pot entendre sense el paper que ha tingut en la consolidació d'un projecte col·lectiu: el de la Universitat de Barcelona i, molt especialment, el del seu Departament d'Hisenda Pública, avui Departament d'Economia Pública.

Gràcies, en bona part, al seu impuls i lideratge, aquest Departament s'ha convertit en un referent indiscutible en l'estudi del federalisme fiscal i de la hisenda autonòmica i local, no només a Espanya sinó també en l'àmbit internacional. No es tracta només de producció acadèmica, sinó de la creació d'una escola, d'una manera de fer i d'entendre la disciplina.

Un bon exemple d'aquesta voluntat de construir és la creació, impulsada per l'Antoni Castells, del postgrau en hisenda autonòmica i local, que ja compta amb quaranta edicions. Es tracta d'una iniciativa pionera que ha contribuït de manera decisiva a la

formació de generacions de professionals de l'administració pública, molts dels quals ocupen avui posicions de responsabilitat.

Aquesta voluntat de construir i de donar continuïtat a la recerca ha estat una constant al llarg de tota la trajectòria de l'Antoni Castells. Ja en una etapa en què la universitat no oferia encara les condicions més idònies, va trobar en el Centre d'Estudis de Planificació (CEP) l'espai des d'on desenvolupar la seva vocació investigadora. Aquell centre, impulsat pel professor Josep Maria Bricall —a qui ell mateix ha reconegut sovint com un dels seus mestres—, va ser també el lloc on alguns de nosaltres vam tenir l'oportunitat de començar a treballar amb Antoni Castells. Ja aleshores destacava per una concepció exigent i rigorosa de la recerca, vinculada sempre a la voluntat d'incidir en els grans debats econòmics i socials del país.

En aquesta mateixa línia, cal destacar també la seva capacitat per impulsar institucions. Quan la universitat va començar a oferir les condicions adequades per desenvolupar una recerca més ambiciosa i estructurada, l'Antoni Castells va jugar un paper clau en la creació de l'Institut d'Economia de Barcelona, del qual en va ser fundador i primer director, i que amb els anys s'ha consolidat com un centre de recerca de primera línia en l'àmbit econòmic. I, més recentment, ha promogut Europe G, un espai de reflexió i debat que contribueix a enriquir la discussió pública sobre economia i polítiques públiques amb una mirada informada i rigorosa.

Però si avui rep aquest premi no és només per la seva brillant trajectòria acadèmica, sinó també per la seva capacitat de traslladar aquest coneixement al terreny de l'acció pública. Aquesta trajectòria en l'àmbit públic s'inscriu també en un compromís de llarg recorregut amb el pensament socialdemòcrata i amb el servei a les institucions del país.

Al llarg de la seva vida ha assumit responsabilitats de gran rellevància, entre altres: a la Sindicatura de Comptes de Catalunya, al Tribunal de Comptes Europeu i, especialment, com a Conseller d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya. En tots aquests àmbits ha aportat rigor, criteri i una visió de llarg termini que no sempre és fàcil de mantenir en l'esfera política.

El seu pas per la Conselleria va coincidir amb anys complexos, en què calia prendre decisions difícils i gestionar tensions importants. I ho va fer amb una combinació poc

habitual de solvència tècnica i sentit institucional, sempre amb la voluntat de reforçar les finances públiques i posar-les al servei de l'interès general. En aquest període, una de les seves contribucions més destacades va ser la reforma del model de finançament autonòmic, de la qual en va ser un dels principals impulsors. Aquell model, nascut el 2009 i que continua vigent, tenia com a principal virtut el fet d'introduir per primera vegada un sistema d'anivellament entre comunitats autònomes explícit i parcial, un element clau per avançar cap a una major equitat i transparència en el funcionament del sistema, i amb efectes especialment significatius per a Catalunya.

Aquesta és, probablement, una de les característiques que millor defineixen la seva trajectòria: la coherència entre el pensament i l'acció. L'Antoni Castells no ha estat només un analista del sistema, sinó també un actor que ha contribuït a transformar-lo.

I tot això, sense desvincular-se mai del món acadèmic. Fins i tot en les etapes de màxima responsabilitat institucional, ha mantingut el contacte amb la universitat, amb la recerca i amb la formació de noves generacions. Aquesta fidelitat a la universitat diu molt de la seva manera d'entendre la professió i el compromís amb el coneixement.

Els qui hem treballat amb ell sabem també que darrere d'aquesta trajectòria hi ha una manera de fer molt concreta: exigència, rigor, capacitat d'anàlisi i una energia realment extraordinària. Treballar amb ell no ha estat mai fàcil, però és justament això el que ho ha fet tan enriquidor. Perquè obliga a pensar millor, a afinar els arguments, a no conformar-se amb respostes superficials.

I és precisament aquesta exigència la que, amb el temps, et fa créixer i et deixa una empremta que va molt més enllà de la feina compartida.

Per tot això, el Premi Alexandre Pedrós no podria tenir avui un destinatari més adequat. Perquè reconeix una trajectòria d'excel·lència, sí, però sobretot una trajectòria útil. Útil per entendre millor la realitat, per millorar les institucions i, en definitiva, per contribuir a una societat més ben governada.

I també, si m'ho permeteu, una trajectòria que ha deixat empremta en moltes persones.

Toni, és un honor poder participar en aquest acte. Per a mi, com deia al començament, té també una dimensió personal molt especial. I crec que puc dir, en nom de molts dels que som aquí, que ens sentim afortunats d'haver compartit amb tu una part del camí.

Gràcies per tot el que has aportat —a la universitat, a les institucions i al país— i moltes felicitats per aquest premi, plenament merescut.

Núria Bosch

14 de maig de 2026